

Primeri razdelitve

po novi uredbi o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij

Številni hišni sveti v Ljubljani se v zadnjem času trudijo, da bi prispevali k modernizaciji gospodinjstev in tako razbremenili zaposlene ženske določenih domačih del, ali pa jim nekatere vsaj olajšali. Posebno lepe uspehe so na tem področju dosegli hišni sveti v novih poslopih, ki imajo več sredstev.

V zadnjem času je 14 hišnih svetov kupilo pralne stroje. Nekatere stroje je kupila tudi stanovanjska uprava in jih odstopila hišnim svetom na dolgoročno odplačevanje. Nekateri hišni sveti so kupili pralne stroje s centrifugo za sušenje perila.

Tudi sama industrija se usmerja k proizvodnji takih in podobnih strojev za gospodinjstva. Za sedaj lahko kupite pralne stroje v podjetju »Elektrostandart« v Trbovljah in v tovarni »Himo« v Mariboru. Obe tovarni sta že zelo izpopolnili svoje prve tipe pralnih strojev.

Ta pobuda ljubljanskih hišnih svetov zasluži pohvalo, ker pomeni, čeprav je samo skromen prispevek k olajšanju položaja zaposlene ženske, kot prvi korak vsekakor precej.

NEKAJ PODATKOV O ZDRAVSTVENEM IN SOCIALNEM ZAVAROVANJU

Delež izdatkov socialnega zavarovanja
v nacionalnem dohodku

Leto	Odstotek
1939	4,7
1953	9,4
1954	8,9
1955	8,6
1956	9,4

POTROŠNJA SREDSTEV ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE

Leta 1956 smo potrošili za zdravstveno zavarovanje 47,8 (vključno 2,9 milijarde na račun stroškov službe) milijard dinarjev, od tega za zdravstveno zaščito (zdravljenje in zdravila) 33,8 milijarde, a za denarna nadomestila in podpore kakor tudi za funkcionalne izdatke zdravstvene zaštite je odpadlo na ambulantno zdravljenje 8,2 milijarde, na bolniško zdravljenje in zdravljenje v naravnih zdraviliščih 16,4 milijarde, za zdravila in ortopedske aparate ali pripomočke 7,4 milijarde in za potne stroške 1,8 milijarde dinarjev.

IZOSTANKI Z DELA ZARADI ZACASNE NESPOSOBNOSTI ZA DELO

Odstotek izostankov z dela zaradi začasnih nesposobnosti za delo kaže začeni od 1. 1953 določeno težnjo upadanja oziroma stabilizacije na določeni višini:

Dnevni odstotek izostankov	1953	1954	1955	1956
z dela	4,7	4,5	4,0	4,0

Opisali bomo nekaj primerov delitve dohodka po novi uredbi o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij. Prvi primer se nanaša na prvo skupino podjetij (industrija razen rudarstva, industrije gradbenega materiala in mlinske industrije, promet brez cestnega prometa ter zunanja trgovina). Tu je uveden nov instrument posebnega deleža pri zveznem davku na dobiček.

Vzemimo, da je podjetje v l. 1956 ustvarilo 180 milijonov dobička in 60 milijonov plač po tarifnem pravilniku. Skupaj znaša to 240 milijonov, dobiček pa znaša od tega tri četrtine ali 75 odstotkov.

Če bo podjetje letos ustvarilo seštevek plač in dobička v višini 264 milijonov in ne bo povečalo odstotka zaposlenih, bo izvedlo razdelitev takole:

Za dobiček bo zopet izločilo 75 % od ustvarjenih 264 milijonov, kar pomeni 198 milijonov. Za plače po tarifnem pra-

Znesek plač po tarifnem pravilniku	60 milijonov
Število zaposlenih	300
Letna plača enega delavca (s prispevki)	200.000
Mesečna plača (s prispevki)	16.667

Upoštevati je treba, da bo gospodarska organizacija del omenjenih 6 milijonov praviloma izločila v svoje sklade, še vedno pa bo ostalo dovolj sredstev za povišanje plač. Posebno je pomemben prihranek pri delovni sili, ki je lahko pri nekaterih naših podjetjih znatno večji, kakor smo navedli v primeru.

Z uvedbo posebnega deleža pri zveznem davku na dobiček se ne zmanjšajo pravice gospodarskih organizacij na redni delež pri dobičku tako za plače kakor tudi za njene sklade.

V drugo skupino spadajo vse gospodarske organizacije, razen dejavnosti, ki smo jih že navedli. V tej skupini so manjše razlike v razdelitvi med posameznimi vejami dejavnosti, v načelu pa vse te gospodarske organizacije same razdelijo ustvarjeni dohodek na osebne dohodke in na sklade, ne glede na to, kakšna je bila razdelitev v l. 1956 s temi omejitvami:

— obvezno je treba iz ustvarjenega dohodka izločiti v družbene investicijske sklade polovico tistega dela dobička, ki ostane po pokritju osebnih dohodkov delavcev, in to po lanskem razmerju;

— občina ima pravico določiti najmanjši odstotek, ki ga je treba obvezno izločiti v lastne sklade gospodarske organizacije, ta odstotek pa ne more biti višji od odstotka za izločanje dohodka v družbene investicijske sklade;

— od tistega dela, ki ga je določila za plače (osebne dohodke) plača gospodarska organizacija prispevek za proračun.

Gospodarska organizacija je na primer v minulem letu ustvarila 100 milijonov dohodka. V tem znesku znašajo osebni dohodki (plače iz minulega leta, povečane za zneske določene z zveznim družbenim planom za povišanje plač v l. 1957 kakor tudi za višino prispevka proračunom, ki ga bo treba plačati letos) 40 milijonov. Od ostanka dohodka, ki znaša 60 milijonov, se izloči za družbene inve-

sticijske sklade polovica, to je 30 milijonov oziroma v odstotkih 50 odstotkov od skupno ustvarjenega dohodka. Občinski ljudski odbor lahko zadolži gospodarsko organizacijo, da mora iz dohodka izločiti v svoje sklade največ 30 odstotkov.

S predpostavko, da bo gospodarska organizacija letos ustvarila 120 milijonov dohodka, bo izdvojila za družbene investicijske sklade 50 odstotkov tega zneska, to je 56 milijonov, v svoje sklade, če je občina določila isti odstotek izločitve, pa prav tako 56 milijonov. Ostanek 48 milijonov lahko gospodarska organizacija v celoti uporabi za razdelitev na osebne dohodke delavcev in uslužbencev.

Končni rezultat je naslednji:

1956	1957
60 milijonov	66 milijonov
300	270
200.000	245.000
16.667	20.416

sticijske sklade polovica, to je 30 milijonov oziroma v odstotkih 50 odstotkov od skupno ustvarjenega dohodka. Občinski ljudski odbor lahko zadolži gospodarsko organizacijo, da mora iz dohodka izločiti v svoje sklade največ 30 odstotkov.

S predpostavko, da bo gospodarska organizacija letos ustvarila 120 milijonov dohodka, bo izdvojila za družbene investicijske sklade 50 odstotkov tega zneska, to je 56 milijonov, v svoje sklade, če je občina določila isti odstotek izločitve, pa prav tako 56 milijonov. Ostanek 48 milijonov lahko gospodarska organizacija v celoti uporabi za razdelitev na osebne dohodke delavcev in uslužbencev.

ZAKON O EKSPROPRIACIJI

Na svojem februarjemskem zasedanju je zvezna ljudska skupščina sprejela novi zakon o ekspropriaciji. Od dosedanjega se novi zakon ne razlikuje samo po pogojih, pod katerimi je mogoče ekspropriirati zemljišče v zasebni lasti, temveč tudi po postopku, ki je potreben za odlok o ekspropriaciji, in po načinu, kako se določi višina nadomestila.

Po novem zakonu zemljišča ni mogoče ekspropriirati, dokler se predhodno v posebnem postopku pravomočno ne ugotovi, da je splošni interes, da se na tem zemljišču zgradi določen objekt. Če je odobren investicijski program za zgraditev objekta, zaradi katerega se predlaga ekspropriacija, ni potrebno sprejemati posebnega odloka o obstoju splošnega interesa, to je, tedaj se bo šlo, da obstaja.

Odlok o ekspropriaciji sprejme upravni organ okrajnega ljudskega odbora, ki je pristojen za finančne posle. Proti njegovemu odloku je možna pritožba na višji organ, proti odločbi druge stopnje pa je mogoče vložiti upravno tožbo.

Odlok o nadomestilu sprejme posebna (Nadaljevanje na 13. strani)

(Nadaljevanje z 12. strani)

komisija za ugotavljanje nadomestila, ki jo imenuje upravni organ okrajnega ljudskega odbora, pristojen za finančne posle. Proti odloku komisije ni mogoče vložiti pritožbe, niti ni mogoče proti njemu vložiti upravne tožbe, toda tako prejšnji lastnik ekspropriirane nepremičnine kakor tudi uživalec ekspropriacije lahko predložita okrajnemu nepravdnemu sodišču zahtevo, da ugotovi sodišče višino nadomestila.

Novi zakon vsebuje zelo obdelane določbe o višini nadomestila za ekspropriirane nepremičnine. Za kmetijsko zemljišče predpisuje višino nadomestila vsako leto vnaprej okrajni ljudski odbor, in to v mejah med petkratnim in desetkratnim enoletnim katastrskim dohodkom. Za industrijske kulture, tople grede, vrtove in za gozd pripada lastniku posebno nadomestilo. Za gradbeno zemljišče pripada lastniku nadomestilo po tarifi, ki jo sprejema okrajni ljudski odbor ob soglasju republiškega izvršnega sveta. Če stoji na zemljišču zgradba, pripada lastniku razen nadomestila za zemljišče tudi pravica do nadomestila v višini vrednosti materiala, če pa želi zgradbo sam porušiti in odpeljati material, ima pravico do nadomestila za stroške rušenja zgradbe.

Nadomestilo za ekspropriirano nepremičnino se izplača v denarju, in to hkrati v celem znesku, če ni višji od milijona dinarjev, če pa je znesek nadomestila višji, se lahko z odlokom o nadomestilu za presežek preko te vsote določi izplačilo v obrokih.

V novem zakonu je še reguliran tudi administrativni prenos zemljišča v družbeni lastnini med politično teritorialnimi enotami in gospodarskimi organizacijami. Kot popolnoma novo ustanovo uvaja zakon v naš pravni sistem javno prodajo zemljišča v zasebni lastnini na zahtevo osebe, ki želi zgraditi majhno stanovanjsko hišo, pa nima lastnega zemljišča za zgraditev takega zemljišča. Posebna pozornost je posvečena v zakonu o ekspropriacijah potrebam stanovanjske graditve.

B. P.

Obdelovanje zapuščenega zemljišča

Zvezna ljudska skupščina je sprejela zakon, ki dopolnjuje in spreminja zakon o obdelovanju zapuščenega zemljišča. Po tem zakonu bo obdelovalna zemlja, ki ne bo obdelana po lokalnih običajih niti ne bo v prahi, začasno odvzeta njenemu lastniku ali uživalcu in prepuščena v obdelavo drugemu uživalcu. Lastnik ali prejšnji uživalec zapuščenega zemljišča nima pravice do odškodnine za odstopitev v uživanje drugemu uživalcu zapuščenega zemljišča, razen kadar ne obdeluje zemlje zaradi starosti, telesne nesposobnosti in podobno. Sredstva, ki jih bodo dobili z odškodnino za uživanje zapuščenih (oziroma neobdelanih zemljišč) površin, bodo vložili v investicijski sklad občine, na katere ozemlju je zapuščeno zemljišče. Zakon določa tudi ukrepe za zaščito kmetijskih proizvajalcev pred kakršno koli samovoljo in predpisuje postopek in pravice do pritožbe.

S sprejetjem tega zakona bomo vplivali na zmanjšanje obdelovalnih površin, ki so ostale iz nairazličnejših vzrokov neobdelane daljše časovno razdobje (v letu 1955 je bilo po statističnih podatkih neobdelanih površin 420.000 ha ali 5,7 odstotka skupne setvene površine, kar predstavlja

izgubo dohodkov v povprečno rodovitnem letu v višini 8,4 milijarde din). Zakon o zemlji, ki ga zvezni organi že izdelujejo, pa bo dal problemu zemlje kot pogoju dela popolnejšo rešitev.

Nadomestila namesto plač na osnovi socialnega zavarovanja

Zvezni izvršni svet je sprejel odlok o ugotavljanju višine nadomestila namesto plače na osnovi zdravstvenega zavarovanja v zvezi z zvišanjem plač delavcev in uslužbencev. S tem odlokom je določeno, da bodo dobili zavarovanci, ki so bili 1. januarja leta 1957 začasno nesposobni za delo nadomestilo namesto plače ali tarifne postavke. Zavarovancem, ki postanejo začasno nesposobni v času med 1. januarjem in 31. marcem leta 1957, bo nadomestilo določeno po plači z dne 31. decembra leta 1956 in povečano za ustrezajoči odstotek povišanja plač.

S tem odlokom so bili usklajeni predpisi o nadomestilu namesto plače na osnovi zdravstvenega zavarovanja z novim položajem, ki je nastal zaradi povečanja plač delavcem in uslužbencem.

Razpolaganje s skladom regresov in dotacij

Z odlokom o spremembi odloka o razpolaganju s skladom regresov in dotacij, ki ga je sprejel zvezni izvršni svet, je določeno, da plačuje sredstva sklada, ki so namenjena za regres v gospodarstvu Narodna banka. Način in postopek izplačila regresa bo po tem odloku ugotavljal državni sekretar za finance v soglasju z državnim sekretariatom ali z državnim sekretariatom zveznega izvršnega sveta, v katerega področje spada gospodarska veja, iz katere se proizvođa ali usluga prodaja z nadomestilom (regresom) v mejah določb zveznega družbenega plana.

S tem odlokom se prenos pristojnosti glede ugotovitve višine, načina in postopka izplačila regresa ne omejuje izključno na leto 1957, kakor je bilo to lani za leto 1956, temveč ima ta prenos trajnejši značaj.

Uporaba sredstev iz presežkov socialnega zavarovanja

Z odlokom o uporabi sredstev iz presežkov ostvarjenih pri zveznem zavodu za socialno zavarovanje je zvezni izvršni svet sklenil, da iz sredstev presežkov dohodkov nad izdatki, ki so bila realizirana v letu 1955 in 1956, izloči znesek 400 milijonov dinarjev za pospeševanje zdravstvene zaščite zavarovancev. Podrobnejši program uporabe teh sredstev bo določil izvršni odbor skupščine zveznega zavoda za socialno zavarovanje, ki predlaga naj bi ta sredstva uporabili za zgraditev in ščituta za virusna obolenja.

Zvezni center za izobraževanje vodilnih kadrov v gospodarstvu

Zvezni izvršni svet je sprejel odlok o ustanovitvi zveznega centra za izobražbo vodilnih kadrov v gospodarstvu. Naloga tega centra, ki je v Zagrebu, je sistematično izobraževati vodje gospodarskih organizacij vseh gospodarskih vej v metodah in tehniki vodenja.

V zvezi s povišanjem delovne storilnosti se je že dolgo vsiljevala potreba, da

bi vodilnemu kadru v gospodarstvu nudi doli možnost, da bi se izpopolnil v metodah in tehniki vodenja. Zato smo po Mednarodni organizaciji dela poslali v tujino več gospodarskih vodij, v državi pa so bili seminarji, v katerih so predavali inozemski strokovnjaki. Pod pritiskom stvarnih potreb in v skladu s sporazumom med zveznim izvršnim svetom in Mednarodno organizacijo dela je bil v Zagrebu že leta 1955 ustanovljen zvezni center za izobražbo vodilnih kadrov v gospodarstvu, ki že leto dni uspešno dela, da bi sistematično strokovno izobrazil in usposobil vodilne kadre v gospodarstvu s stališča povečanja delovne produktivnosti.

S tem odlokom je bilo samo legalizirano stanje in delo te koristne institucije.

Uvoz in prodaja potniških motornih vozil

Na svoji zadnji seji je zvezni izvršni svet sprejel uredbo o uvozu in prodaji potniških avtomobilov in motociklov in ustrezajoče spremembe v tarifi davka na promet, s katerimi so odpravljeni dosedanj uvozni koeficienti za te predmete, namesto njih pa uvajajo carine in prometni davek.

V letu 1957 bodo uvozili določeno število motornih vozil iz sredstev, ki so določena za nakup blaga za široko potrošnjo tako, da bodo lahko ta vozila kupile tudi zasebne osebe. Možnosti domačega tržišča in razpoložljive količine teh vozil kažejo, da se v prihodnjih letih lahko formira prodajna cena uvoženih vozil, ki so namenjena široki potrošnji, nekje na ravni prodajne cene naših proizvajalcev podobnih vozil upoštevajoč tudi njihovo zaščito.

Po tej uredbi so določene carinske stopnje 40 % inozemske nakupne cene za avtomobile s prostornino motorja do 1500 kubičnih centimetrov, 80 % pa za avtomobile 1500 do 2000 kubičnih centimetrov. Avtomobile s prostornino motorjev nad 2000 kubičnih centimetrov bomo uvozili samo izjemno in s posebno odobritvijo sekretarja za promet in zveze zveznega izvršnega sveta. Carinska stopnja bo za vse motocikle znašala 40 % nakupne cene, v kar bodo kakor pri avtomobilih vračunali vse stroške do jugoslovanske meje. Razen tega je bil uveden prometni davek na avtomobile v znesku 25 do 50 odstotkov, za motocikle pa 35 do 56 odstotkov njihove cene. Uvedli so prav tako prometni davek na rezervne dele teh vozil v višini 10 %.

Ker je uvoz vozil iz sredstev, ki so določena za nakup blaga široke potrošnje, namenjen predvsem kritju potreb zasebnih oseb, so v uredbi določene omejitve nakupa teh vozil po gospodarskih, družbenih in zadružnih organizacijah in državnih organih. Te ustanove in organizacije bodo morale ob nakupu teh vozil plačati prometni davek stopnje 200 % nakupne cene.

Zasebne osebe, ki kupijo v inozemstvu potniške avtomobile in motocikle za svojo osebno uporabo s svojimi prihranki tujih valut, ki so jih pridobile z veljavnimi predpisi, so osvobodene plačila carin in prometnega davka. Zasebne osebe, ki dobijo iz inozemstva v dar potniška motorna vozila, spet samo za osebno uporabo, bodo plačale samo carino.